

THE IMPORTANCE OF THE QUESTION- ANSWER METHOD IN WORKING WITH TEXT.

Yusupova Umida Zayniddin qizi
Student of Andijan State Pedagogical Institute

MATN BILAN ISHLASHDA SAVOL-JAVOB USULINING AHAMIYATI.

Yusupova Umida Zayniddin qizi
Andijon davlat pedagogika inisituti talbasi

Abstract:

This article examines the pedagogical significance of the question-and-answer method in working with texts during primary school reading lessons. It analyzes the role of this method in developing students' reading comprehension, text analysis, logical and critical thinking, independent conclusion-making, and oral communication skills. The article also presents methodological recommendations and practical approaches for the effective use of the question-and-answer method in the educational process.

Keywords: question-and-answer method, text-based learning, reading lesson, reading literacy, text analysis, logical thinking, critical thinking, primary education, interactive learning, teaching methods.

Annotatsiya:

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn bilan ishlash jarayonida savol-javob usulidan foydalanishning pedagogik ahamiyati tahlil qilingan. Mazkur usulning o'quvchilarning o'qib tushunish, matn mazmunini tahlil qilish, mantiqiy va tanqidiy fikrlash, mustaqil xulosa chiqarish hamda og'zaki nutqini rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, savol-javob usulini samarali tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar va amaliy yondashuvlar bayon etilgan.

Аннотация:

В статье рассматривается педагогическое значение метода вопросов и ответов при работе с текстом на уроках чтения в начальной школе. Проанализировано влияние данного метода на развитие навыков осознанного чтения, анализа содержания текста, логического и критического мышления, самостоятельного формулирования выводов и устной речи учащихся. Также представлены методические рекомендации по эффективному применению метода вопросов и ответов в учебном процессе.

Kalit so'zlar:

savol-javob usuli, matn bilan ishlash, o'qish darsi, o'qish savodxonligi, matn tahlili, mantiqiy fikrlash, tanqidiy fikrlash, boshlang'ich ta'lim, interfaol ta'lim, pedagogik metodlar.

Ключевые слова:



метод вопросов и ответов, работа с текстом, урок чтения, читательская грамотность, анализ текста, логическое мышление, критическое мышление, начальное образование, интерактивное обучение, педагогические методы.

Kirish

Boshlang'ich ta'limda o'qish darslari o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Bu jarayonda matn bilan ishlashning turli metodlaridan foydalaniladi. Shulardan biri savol-javob usuli bo'lib, u o'quvchilarning matnni ongli o'qishi, mazmunini tushunishi va mustaqil fikr yuritishini ta'minlaydi. Savol-javob usuli o'quvchini darsning faol ishtirokchisiga aylantirib, uning bilimlarni tayyor holda qabul qilishi emas, balki izlanishi, fikrlashi va xulosa chiqarishiga yordam beradi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Shu sababli o'qituvchi o'quvchilarda o'qib tushunish, tahlil qilish va muloqot kompetensiyalarini shakllantirish uchun samarali metodlardan foydalanishi zarur. Savol-javob usuli aynan shu maqsadga xizmat qiladigan metodlardan biridir.

Savol-javob usulining mazmuni

Savol-javob usuli qadimdan ta'lim jarayonida qo'llanib kelayotgan metodlardan biri hisoblanadi. Uning asosiy mohiyati o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida muloqotni tashkil etish orqali yangi bilimlarni egallashdan iborat. O'qituvchi matn yuzasidan turli darajadagi savollarni beradi, o'quvchilar esa o'qiganlari asosida javob topishga harakat qiladi. Bunday jarayonda o'quvchilar nafaqat matn mazmunini eslab qoladi, balki voqealar o'rtasidagi bog'liqlikni ham tushunadi.

Savollar sodda va murakkab shaklda berilishi mumkin. Sodda savollar matndagi faktlarni aniqlashga xizmat qilsa, murakkab savollar o'quvchilarning tahlil qilish, taqqoslash, baholash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'qish darslarida savol-javob usulidan foydalanish

Matn o'qib bo'lingandan so'ng o'qituvchi avvalo mazmunni aniqlashga qaratilgan savollar beradi. Keyingi bosqichda esa o'quvchilarni fikrlashga undovchi savollar qo'llaniladi. Masalan, "Asardagi qahramon nima uchun shunday yo'l tutdi?", "Agar siz uning o'rnida bo'lsangiz qanday qaror qabul qilardingiz?", "Asardan qanday xulosa chiqarish mumkin?" kabi savollar o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi.

Savol-javob usuli guruhlarda yoki juftliklarda ishlash bilan uyg'unlashtirilsa, uning samaradorligi yanada ortadi. O'quvchilar bir-birining fikrini tinglaydi, o'z javoblarini asoslaydi va umumiy xulosaga keladi. Bu esa hamkorlikda ishlash va muloqot madaniyatini rivojlantiradi.

Savol-javob usulining afzalliklari

Mazkur metodning asosiy afzalligi shundaki, u o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. O'quvchilar dars davomida o'z fikrini erkin bayon qiladi, savollarga javob izlaydi va matnni chuqurroq tahlil qiladi. Natijada ularning o'qib tushunish darajasi ortadi.

Savol-javob usuli o'quvchilarning lug'at boyligini kengaytirishga ham xizmat qiladi. Javob berish jarayonida ular yangi so'z va iboralardan foydalanadi, fikrini izchil bayon etishga harakat qiladi. Bu esa og'zaki nutqning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, mazkur metod o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantiradi. Har bir savolga javob topish jarayonida ular dalillarni tahlil qiladi, turli fikrlarni solishtiradi va asoslangan xulosa chiqarishni o'rganadi.



O'qituvchining vazifalari

Savol-javob usulining samaradorligi o'qituvchining savollarni qanday tuzishiga bog'liq. Savollar o'quvchilarning yoshiga mos, tushunarli va dars maqsadiga xizmat qilishi kerak. Shuningdek, o'qituvchi barcha o'quvchilarning darsda faol ishtirok etishini ta'minlashi, har bir javobni rag'batlantirishi va fikrlarni hurmat bilan tinglashi lozim.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham savol-javob usulini yanada samarali tashkil etishga yordam bermoqda. Elektron testlar, interaktiv platformalar va taqdimotlardan foydalanish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi hamda darsning samaradorligini kuchaytiradi.

Xulosa

Matn bilan ishlashda savol-javob usuli o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirish, matn mazmunini chuqur anglash, mantiqiy va tanqidiy fikrlashni shakllantirishda muhim metodlardan biri hisoblanadi. Mazkur metod yordamida o'quvchilar nafaqat matnni tushunadi, balki o'z fikrini erkin ifodalash, dalillar asosida xulosa chiqarish va boshqalar bilan muloqot qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shu sababli boshlang'ich sinf o'qituvchilari savol-javob usulidan maqsadli va tizimli foydalanishi, savollarni o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtiradigan tarzda tuzishi zarur. Bu esa o'qish darslarining sifatini oshirish va o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent, 2022.
3. Babanskiy Yu. K. *Pedagogika*. – Moskva: Prosveshcheniye, 1988.
4. Lerner I. Ya. *Didakticheskiye osnovi metodov obucheniya*. – Moskva: Pedagogika, 1981.
5. Hasanboyeva O. U., To'raqulov X. A., Haydarov M., Hasanboyev J. *Pedagogika*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.
6. Egamberdiyeva N. M. *Pedagogika nazariyasi*. – Toshkent: Fan, 2008.
7. Jumayev M. E. *Boshlang'ich ta'lim metodikasi*. – Toshkent: Turon-Iqbol, 2017.
8. Qosimova K., Yo'ldosheva Sh. *O'qish kitobi va uni o'qitish metodikasi*. – Toshkent: Sharq, 2021.
9. Safarova R. G. *Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi*. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
10. Tolipov O'. Q., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari*. – Toshkent: Fan, 2006.
11. UNESCO. *Global Education Monitoring Report 2024*. – Paris: UNESCO, 2024.
12. Organisation for Economic Co-operation and Development. *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*. – Paris: OECD Publishing, 2023.